

3. Conformarea la prevederile Recomandării: principalele constatări rezultate din cercetările întreprinse între 2000-2004

3.0. Introducere

3.0.1. Proiectul de monitorizare

Recomandarea Nr. R (2000)13 a fost aprobată de Consiliul Europei la 13 iulie 2000. După publicarea Recomandării, unitatea organizațională competentă a Direcției Culturale a Consiliului Europei a lansat un proiect de monitorizare pe mai mulți ani, urmărind examinarea gradului de conformare al Statelor membre la prevederile Recomandării, proiect pe care au fost numiți să îl conducă, din punct de vedere profesional, dr. Charles Kecskémeti, fost secretar general al Consiliului Internațional al Arhivelor și dr. Iván Székely, consilier la Arhiva Fundației pentru o Societate Deschisă (OSA).

3.0.2. Cercetările

Prima cercetare a fost realizată în 2000. Chestionarele au fost trimise la Arhivele Naționale din 13 țări: Austria, Bulgaria, Estonia, Franța, Germania, Ungaria, Polonia, Rusia, Slovacia, Spania, Suedia, Elveția, Marea Britanie, dintre care 11 au înapoiat chestionarele completate, alcătuind astfel primul eșantion pentru analiza conformării Arhivelor la prevederile Recomandării. Analiza a arătat că, la nivel general, cele mai multe țări se conformează la cele cuprinse în Recomandare, această situație fiind susținută de convergența juridică ce are tradiție în țările Europei. Diferențele (și, în același timp, obstacolele accesului la arhive) rezidă în detalii, în prevederile speciale din regulamente, în implementarea regulilor și în practicile Arhivelor. Rezultatele cercetării au dezvăluit existența unor tradiții arhivistice și administrative fundamentale, precum și faptul că opiniile funcționarilor și ale cercetătorilor pot fi, în anumite cazuri, destul de diferite.

La sfârșitul anului 2002, experți avizați și Secretariatul Consiliului Europei s-au arătat mulțumiți de felul cum a fost condusă cercetarea și de rezultatele ei și „au pledat în favoarea începerii unei noi cercetări, care să acopere toate țările membre ale Consiliului Europei și părțile componente

ale statelor federale, conform Convenției Culturale Europene din 1954. La fel ca și cercetarea preliminară, această nouă cercetare se va baza pe informațiile provenite de la departamentele arhivistice naționale, dar va include totodată și o componentă constând din aprecierile și observațiile făcute de asociații de cercetători și O.N.G-uri³.

Noua cercetare pan-europeană, pe mai multe eșantioane, a început în 2003 și primele ei rezultate au fost prezentate la Strasbourg la sfârșitul lui noiembrie 2003. Încă o dată, Secretariatul și experții s-au declarat mulțumiți de rezultate, dar s-au arătat îngrijorați că prea puține rapoarte au fost primite de la cercetătorii de nivel academic și O.N.G.-uri și au căzut de acord că era nevoie de o ultimă campanie pentru completarea culegerii de informații de la aceste grupuri țintă. Ultima fază a anchetei a fost întreprinsă în cea de-a doua jumătate a anului 2004. Constatările prezentate în acest *Manual* au la bază informații rezumate și analiza răspunsurilor primite în timpul celor patru ani cât a durat proiectul de monitorizare.

3.0.3. Alegerea eșantionului și a grupurilor-țintă

În conformitate cu hotărârea experților internaționali și a Secretariatului, câmpul de desfășurare a anchetei s-a extins la 45 membri ai Consiliului European, la care s-au adăugat trei țări semnatare ale Convenției Culturale și trei grupuri țintă în fiecare țară. Primul grup țintă era format din instituțiile arhivistice naționale (Arhivele naționale, direcțiile de arhive, serviciile centrale de arhivă). Al doilea grup se compunea din organizații care îi reprezentau pe cercetătorii de nivel academic (asociații de istorici, instituții academice, departamente universitare etc.), cum este de exemplu comunitatea profesională a utilizatorilor arhivelor. Al treilea grup s-a compus din organizații non-guvernamentale (O.N.G.-uri), în special din două subgrupe: societăți genealogice și O.N.G.-uri care tratau subiecte ale trecutului recent. Al patrulea grup țintă era reprezentat de comunitatea utilizatorilor fără scopuri academice (cu interese cetățenești) ai arhivelor.

În timp ce o singură organizație poate reprezenta instituția arhivistică națională a unei țări, în unele cazuri a trebuit să fie introduse în eșantion mai

---

³ Raport *Activitatea Arhivelor: colocviul experților*, 25-26 Noiembrie, Comitetul director pentru cultură, DGIV/CULT/ ARCHIVES (2002), Strasbourg, 6 ianuarie 2003.

mult de o singură organizație importantă de cercetători de nivel academic. În ce privește O.N.G.-urile, este mult mai dificil să găsești doar o singură organizație care să reprezinte sectorul intereselor cetățenești (non-academice) dintr-o țară, astfel încât au fost selectate 2 până la 5 organizații non-guvernamentale pe fiecare țară. În consecință, au fost contactate, din cele 48 de țări europene, 47 de instituții arhivistice naționale, 52 de organizații de utilizatori de nivel academic și 85 de organizații de utilizatori non-academici, toate împreună formând 184 de organizații partenere.

În plus, instituțiilor arhivistice naționale contactate li s-a cerut să completeze chestionarul cercetării nu numai în temeiul regulamentelor și practicii propriilor instituții, ci luând în considerare și regulamentele și practica altor arhive publice din țările respective. În mod similar, respondenților din comunitatea academică, cât și din cea non-academică li s-a cerut să completeze chestionarele nu numai în temeiul experienței personale, ci luând în considerare, de asemenea, părerile și experiența altor utilizatori, academici sau non-academici, ai arhivelor publice din țările lor.

3.0.4. Conținutul chestionarelor

Au fost alcătuite trei chestionare diferite pentru cele trei grupuri țintă. Cele trei chestionare aveau o structură similară și conțineau întrebări diferite, dar cu legătură între ele (vezi tabelul comparativ cu principalele capitole în apendice).

Cele trei chestionare conțineau împreună mai mult de 500 de întrebări, întrebări secundare și întrebări cu mai multe răspunsuri. În orice caz, ele au fost făcute astfel încât să fie cât mai ușor de completat. Întrebări care intrau în detalii privind legislația au fost incluse numai în chestionarul destinat Arhivelor; Arhivelor li s-a cerut să ofere o descriere amănunțită a instrumentelor legislative și normative în apendicele la chestionarul Arhivelor. Ținându-se cont de nivelul presupus diferit de înțelegere a limbii engleze în spectrul larg al potențialilor respondenți din cele trei grupuri țintă, precum și de posibila absență a unei înțelegeri uniforme a terminologiei arhivistice, cele trei chestionare și apendicele au fost traduse în patru limbi: engleză, franceză, germană și rusă.

3.0.5. Rata de răspuns

La sfârșitul anului 2003, trei pătrimi dintre instituțiile arhivistice naționale, 34 din 47, au trimis chestionarul completat și apendicele lui. În

ce privește utilizatorii de nivel academic și organizațiile non-guvernamentale, rata de răspuns a fost mult mai scăzută: răspunsurile au fost primite de la organizațiile academice din 8 țări și de la 13 organizații non-guvernamentale.

Ca rezultat al campaniei desfășurate în 2004, când au fost contactate în mod repetat 101 de organizații din 40 de țări, 42 de instituții arhivistice naționale au răspuns din 47 contactate (reprezentând o rată de răspuns de 90%), precum și 30 de organizații academice și 21 de organizații non-guvernamentale – ambele conținând subgrupe și date rezumate – au trimis răspunsurile lor.

3.0.6. Considerații metodologice

Eșantionul relativ mic – în termeni sociologici, grupurile țintă diverse și numărul mare de întrebări aduc în atenție probleme de aplicabilitate a metodelor statistice. Totodată, este dificil să evaluezi corect nivelul de reprezentativitate, în termeni de opinii luate în considerare la completarea chestionarului. În consecință, concluziile finale se trag pe baza unei analize atât cantitative, cât și calitative, în care micile diferențe aflate în larga distribuție a răspunsurilor nu pot fi interpretate în sine. În orice caz, marile diferențe în distribuție, mai ales atunci când sunt amestecate cu variabile indicând tradițiile arhivistice sau democratice ale țărilor respective, duc la elaborarea unor concluzii controlabile chiar și în termeni statistici.

Prelucrarea și analiza cantitativă a datelor au fost făcute cu ajutorul pachetului software SPSS. Numerele variabilelor incluse în analiză au fost: Arhive: 207, Cercetători academici: 101; O.N.G.-uri: 113.

3.1. Arhivele naționale

Constatările prezentate mai jos se bazează pe răspunsurile date de instituțiile arhivistice naționale (Arhivele naționale, direcțiile de arhivă, serviciile arhivistice centrale) din 41 de țări. (vezi harta nr. 1)⁴.

---

⁴ Lista completă a țărilor acoperite de anchetă este prezentată în Index. Țările care sunt colorate în alb pe hartă indică faptul că în aceste țări organizațiile nu au răspuns la chestionare.